

Sygn. akt: I C 1481/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 kwietnia 2019 r.

Sąd Rejonowy w Olkuszu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSR Michał Siemieniec
Protokolant:	sekretarka Weronika Chwast

po rozpoznaniu w dniu 3 kwietnia 2019 r. w Olkuszu na rozprawie

sprawy z powództwa Syndyka Masy Upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej (...) w upadłości z siedzibą w P.

przeciwko E. P.

o zapłatę

oddala powództwo.

Sygn. akt I C 1481/18

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 8 lipca 2018 roku, wniesionym w elektronicznym postępowaniu upominawczym, powód Syndyk Masy Upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej (...) w upadłości z siedzibą w P. domagał się zasądzenia od pozwanej E. P. kwoty 94 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zasądzenia kosztów sądowych i kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu żądania pozwu wyjaśniono, że postanowieniem Sądu Rejonowego w Gliwicach, Wydziału XII (...) z dnia 29 września 2016 r., sygn. akt XII GU 235/16 ogłoszono upadłość Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej (...) w P.. Pozwana w dniu 1 grudnia 2008 roku miała złożyć deklarację przystąpienia do Kasy, a następnie na mocy uchwały członków Zarządu (...) została przyjęta w poczet jego członków. Uchwałą nr 5b/2015 z dnia 30 czerwca 2015 r. Zebranie Przedstawicieli (...) -u ustaliło wartość jednego udziału w Kasie na kwotę 95 zł, w miejsce dotychczasowej wartości 1 zł. Powyższa uchwała została zatwierdzona przez Komisję Nadzoru Finansowego decyzją z dnia 28 września 2015 roku, nr (...) / (...) _WL1/708/22/2/2015/ŁK. W dniu 14 października 2015 roku sąd rejestrowy zarejestrował zmianę statutu, wprowadzającą podwyższenie wartości udziału w Kasie. Powód wezwał pisemnie pozwaną do pokrycia brakującej części udziału w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania. Pozwana nie uiszczała żądanej kwoty do dnia wniesienia pozwu.

Postanowieniem z dnia 19 września 2018 roku referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie, wobec stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty, przekazał sprawę do Sądu Rejonowego w Olkuszu.

Pozwana na rozprawie w dniu 3 kwietnia 2019 roku wniosła o oddalenie powództwa, wyjaśniając, że zaciągnięty kilkanaście lat temu kredyt w (...) spłaciła w terminie, podpisywała jedynie dokumenty związane z uzyskaniem kredytu, nie mając świadomości członkostwa w (...). Nie była też obecna na zebraniu zmieniającym statut, nie była zawiadomiona o jego terminie.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny

W dniu 1 grudnia 2008 r. E. P. zawarła umowę kredytu ze Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo-Kredytową (...) w P.. Równocześnie podpisała deklarację członkowską, w której treści znalazło się oświadczenie że pozwana otrzymała Regulamin I. Kont Spółdzielczych (...) w P., zapoznała się z jego treścią oraz zobowiązała się do jego stosowania, jak również do przestrzegania obowiązującego statutu i regulaminów, uchwał walnego zgromadzenia oraz postanowień władz statutowych (...). Ponadto w deklaracji znalazło się oświadczenie, że pozwana opłaci przewidziane w statucie wpisowe oraz wniesie udział w ilości 1 (pkt 4), wniesie miesięcznie oszczędności na rachunek systematycznego oszczędzania w wysokości 20 zł (pkt 5) oraz wniesie wkład członkowski w wysokości 1 zł (pkt 6). Formularz deklaracji został przygotowany przez (...)

[dowód: deklaracja członkowska, k. 21]

Pozwana została przyjęta w poczet członków (...) uchwałą Zarządu z dnia 1 grudnia 2008 r., nr 1/12/2008.

[dowód: uchwała nr 1/12/2008, k. 22]

Uchwałą z dnia 30 czerwca 2015 roku, nr 5b/2015 Zebranie Przedstawicieli Członków (...) zmieniło treść § 12 ust. 1 Statutu, który otrzymał brzmienie: „Wpisowe wynosi 15,00 zł, a wysokość jednego udziału 95,00 zł”. Dotychczasowe brzmienie tego postanowienia przewidywało wysokość zarówno wpisowego, jak i jednego udziału na kwotę 1 zł. Zmiana Statutu dokonana powyższą uchwałą została zatwierdzona przez (...) decyzją z dnia 28 września 2015 roku, znak: (...)/ (...)/708/22/2/2015/ŁK oraz wpisana w Krajowym Rejestrze Sądowym przez Sąd Rejonowy w Gliwicach, X Wydział Gospodarczy KRS w dniu 14 października 2015 roku.

[dowód: uchwała nr 5b/2015 z dnia 30 czerwca 2015 roku, k. 23, decyzja (...) z dnia 28 września 2015 roku, znak: (...)/ (...)/708/22/2/2015/ŁK, k. 28, postanowienie Sądu Rejonowego w Gliwicach, X Wydział Gospodarczy KRS z dnia 14 października 2015 roku, k. 30]

W myśl § 12 ust. 2 Statutu (...), członek Kasy zobowiązany jest do zadeklarowania co najmniej jednego udziału. Zgodnie z ust. 4 tego paragrafu, udziały należy wpłacić nie później niż w terminie 30 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o uzyskaniu członkostwa (...). Zgodnie z § 12 ust. 5 Statutu (...) -u, w przypadku podniesienia wysokości udziału członek obowiązany jest do jego uzupełnienia nie później niż w terminie 30 dni licząc od dnia podjęcia uchwały o podniesieniu wysokości udziału. Ust. 6 tego paragrafu stanowi, że członek, który nie wpłaci udziałów w terminie i w wymaganej statutem wysokości może zostać skreślony z rejestru członków (par. 18 ust. 2 pkt. 1 statutu)

[dowód: Statut (...), k. 26-27]

Pozwana nie brała udziału w Zebraniu Przedstawicieli Członków (...) w dniu 30 czerwca 2015 r.

[okoliczność bezsporna]

Postanowieniem z dnia 29 września 2016 roku Sąd Rejonowy w Gliwicach, Wydział XII Gospodarczy ogłosił upadłość (...) w P..

[dowód: odpis postanowienia Sądu Rejonowego w Gliwicach z dnia 29 września 2016 roku, sygn. akt XII GU 235/16, k. 17]

Pismem z dnia 12 marca 2018 roku powód wezwał pozwaną do zapłaty kwoty 94 zł, tytułem opłacenia brakującej wartości jednego obowiązkowego udziału w Kasie, w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania.

[dowód: wezwanie do zapłaty z dnia 12 marca 2018 roku k. 32]

Sąd ustalił stan faktyczny w oparciu o wyżej opisane dokumenty, których prawdziwość i treść nie nasuwały wątpliwości i nie były kwestionowane przez strony.

Sąd zważył, co następuje

Powództwo nie zasługuje na uwzględnienie, bowiem żądanie zawarte w pozwie oparte jest na postanowieniu statutowym, dotkniętym nieważnością. Jak wiadomo, Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe to szczególnego rodzaju spółdzielnie, których celem jest gromadzenie środków pieniężnych swoich członków, udzielanie im pożyczek i kredytów, przeprowadzanie na ich zlecenie rozliczeń finansowych oraz pośredniczenie przy zawieraniu umów ubezpieczenia (art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, t.j. Dz.U. 2018 poz. 2386 ze zm., (dalej: ustawa o (...)). W myśl art. 2 tej ustawy, w zakresie nieuregulowanym ustawą o (...) do Kas stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2018 r. poz. 1285). Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe, jako spółdzielnie, prowadzą działalność w oparciu o przepisy powołanych ustaw oraz zarejestrowany statut (art. 2 ustawy Prawo spółdzielcze).

Charakter prawny statutu spółdzielni, a więc i Spółdzielczej (...), pomimo dawniejszych rozbieżności, obecnie w orzecznictwie nie budzi już wątpliwości – jest on uznawany za umowę, choć szczególnego rodzaju (zob. wyrok SN z dnia 25 lipca 2003 r., V CK 117/02, publ. Lex nr 172830). Co do zasady, zgodność postanowień statutów Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych z przepisami powszechnie obowiązującego prawa, jest badana przez sąd rejestrowy w trybie art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t.j. Dz.U. 2018 poz. 986 ze zm.). Dodatkowo, art. 8 ust. 2 ustawy o (...) wprowadza wstępny etap badania zgodności zmian w statucie, w celu uniknięcia możliwości naruszenia przepisów prawa lub bezpieczeństwa gromadzonych w Kasach środków. Procedura ta polega na zatwierdzaniu zmian statutu przez Komisję Nadzoru Finansowego, w myśl art. 8 ust. 2 i 3 ustawy o (...). Ten dwuetapowy tryb badania zgodności statutu z przepisami prawa, choć minimalizuje ryzyko pojawienia się w statucie uregulowań naruszających bezwzględnie obowiązujące przepisy ustaw, to jednak tego ryzyka – jak wskazuje praktyka - nie niweczy. W orzecznictwie zatem dopuszczona została możliwość kwestionowania w drodze procesu ważności poszczególnych postanowień statutowych (zob. wyrok SN z dnia 28 stycznia 2016 r., III CSK 79/15, publ. Lex nr 1998555). Owa możliwość - w przypadku, gdy chodzi o sytuacje, o jakich mowa w art. 58 § 1 kc – przekształca się w spoczywający na sądzie obowiązek badania i uwzględniania z urzędu nieważności czynności prawnej. Przechodząc na grunt rozpoznawanej sprawy należy więc uznać, że obowiązkiem sądu w niniejszym procesie jest zbadanie postanowień statutu, z których powód wywodzi swe roszczenia, z punktu widzenia wspomnianego art. 58 § 1 kc, zwłaszcza, że pozwany wyraźnie kwestionował dochodzone przez syndyka roszczenie.

Powód oparł swoje żądanie na § 12 ust. 1 Statutu (...) w brzmieniu nadanym mu uchwałą z dnia 30 czerwca 2015 roku nr 5b/2015, zwiększającą wartość jednego udziału z kwoty 1 zł do kwoty 95 zł oraz na § 12 ust. 5 Statutu, głoszącym, że w razie podniesienia wysokości udziału członek obowiązany jest do jego uzupełnienia nie później niż w terminie 30 dni, licząc od dnia podjęcia uchwały o podniesieniu wysokości udziału. Uprawnienie do żądania uzupełnienia niewpłaconej części udziału syndyk masy upadłości wywodził z art. 135 ustawy Prawo spółdzielcze.

W tym miejscu wypada przypomnieć, że zgodnie z art. 13 ustawy o (...), każdy członek kasy obowiązany jest posiadać co najmniej jeden zadeklarowany i wpłacony udział. Minimalną wysokość udziału członkowskiego określa statut. Wobec wierzycieli spółdzielni, za jej zobowiązania, członkowie spółdzielni nie ponoszą odpowiedzialności (art. 19 § 3 ustawy Prawo spółdzielcze). Odpowiedzialność członków w stosunku wewnętrznym – względem spółdzielni - reguluje natomiast przepis art. 19 § 2 ustawy Prawo spółdzielcze, w myśl którego członek spółdzielni uczestniczy w pokrywaniu jej strat do wysokości zadeklarowanych udziałów. Przepis art. 26 ust. 3 ustawy o (...), dopuszcza podwyższenie w statucie odpowiedzialności członków kas za straty powstałe w kasie maksymalnie do podwójnej wysokości

wpłaconych udziałów. Przepisy te mają charakter gwarancyjny, wyznaczają dopuszczalny (nieprzekraczalny) pułap odpowiedzialności członków za straty spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej.

Powołany wyżej przepis art. 58 § 1 kc stanowi, że czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba, że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Zdaniem sądu, uchwała wprowadzająca zmianę wysokości jednego udziału z kwoty 1 zł na kwotę 95 zł, w okolicznościach faktycznych sprawy, ma na celu obejście wspomnianych przepisów o charakterze gwarancyjnym. Z obejściem przepisów mamy do czynienia, gdy sama czynność nie jest wprost sprzeczna z prawem, ale strony dokonujące tej czynności intencjonalnie zmierzają do wywołania skutku, któremu miała zapobiec obchodzona norma. Z takim właśnie działaniem mamy do czynienia w przypadku uchwały zebrania przedstawicieli (...), którą podjęto próbę ominięcia zasady ograniczenia odpowiedzialności za straty kasy poszczególnych jej członków. Działanie to miało charakter rażąco, bowiem uchwała zwiększała 95-krotnie wysokość udziału, a tym samym w takim samym wymiarze odpowiedzialność członków. Skutkiem tej uchwały jest więc nie tylko obowiązek uzupełnienia udziału o rażąco wysoką wartość, ale także ewentualne ponoszenie odpowiedzialności za stratę w stopniu wielokrotnie wykraczającym poza limity wprowadzone w art. 19 § 2 ustawy Prawo spółdzielcze oraz art. 26 ust. 3 ustawy o (...), jeśli się uwzględni dotychczasową wysokość jednego udziału. Gdyby dopuścić możliwość nieskrępowanych niczym zmian co do wysokości udziału w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, przytoczone przepisy przestałyby pełnić swą gwarancyjną funkcję. Z tego względu sąd doszedł do wniosku, że uchwała zmieniająca statut w ten sposób, że wysokość udziału została podniesiona z wartości 1 zł do kwoty 95 zł, jako mająca na celu obejście przepisów, jest dotknięta nieważnością.

Niezależnie od powyższych uwag, w sprawie wystąpiła również druga przyczyna oddalenia powództwa, jaką jest nieważność postanowienia statutu, wprowadzającego termin płatności kwoty uzupełnienia wartości udziału. Jak opisano w ustaleniach faktycznych sądu, w § 12 ust. 5 Statutu (...), zawarto postanowienie o treści: „w przypadku podniesienia wysokości udziału członek obowiązany jest do jego uzupełnienia nie później niż w terminie 30 dni licząc od dnia podjęcia uchwały o podniesieniu wysokości udziału”. To postanowienie jest już w sposób bezpośredni sprzeczne z ustawą, bowiem w myśl art. 12 a § 3 ustawy Prawo spółdzielcze, zmiana statutu spółdzielni nie wywołuje skutków prawnych przed jej wpisaniem do Krajowego Rejestru Sądowego, co więcej, według art. 8 ust. 2 ustawy o (...), zmiana statutu kasy wymaga zatwierdzenia przez Komisję Nadzoru Finansowego. W świetle tych regulacji, wprowadzenie krótkiego, bo trzydziestodniowego, liczonego od daty podjęcia uchwały, terminu na uzupełnienie wkładu faktycznie wprowadza termin niemożliwy do spełnienia. Uchwała zapadła bowiem w dniu 30 czerwca 2015 r., decyzja (...) w dniu 28 września 2015 r., natomiast wpis do rejestru dopiero w dniu 14 października 2015 r. Uwzględniając choćby najkrótszy możliwy czas trwania tych procedur, termin 30 dni od uchwalenia zmiany statutu, był niemożliwy do spełnienia. Regulacja statutowa w tym zakresie jest więc nieważna w sposób oczywisty. Powstaje pytanie, czy po myśli art. 58 § 1 in fine kc możliwe jest wejście - w miejsce nieważnego postanowienia co do terminu - odpowiedniego przepisu ustawy. Nasuwa się tutaj przede wszystkim przepis art. 455 kc, który stanowi, że jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. Na pierwszy rzut oka mogłoby się wydawać, że przepis ten znajdzie zastosowanie w omawianym przypadku, co skutkowałoby powstaniem obowiązku uzupełnienia udziału przez członka niezwłocznie po otrzymaniu wezwania do zapłaty. Odpowiedź na sformułowane pytanie musi być jednak odmowna. Trzeba bowiem zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 5 § 1 pkt 3 ustawy Prawo spółdzielcze w zw. z art. 8 ust. 1 ustawy o (...), do obligatoryjnych elementów statutu należy określenie: wysokości wpisowego, wysokości i ilości udziałów, które członek obowiązany jest zadeklarować, terminów wnoszenia i zwrotu oraz skutków niewniesienia udziału w terminie. Są to elementy konieczne, które muszą się znaleźć w statucie. Oznacza to, że brak określenia terminu do uzupełnienia udziału (tak samo w przypadku nieważności postanowienia statutowego w tym przedmiocie) nie może być zastąpiony regulacją ustawową i skutkuje brakiem obowiązku uzupełnienia udziału.

W konkluzji stwierdzić należy, że zachodzą dwie podstawy nieważności postanowień statutu Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej (...), z których każda uzasadnia oddalenie powództwa.

Z przedstawionych względów orzeczono jak w sentencji.

[SSR M. S.]